

HANDLINGSPROGRAM

FÖR

LANDSBYGDSPARTIET BONDEFÖRBUNDET

1 9 5 1

S T O C K H O L M

Stockholm 1951 - Ragnar Sandbergs Tryckeri

Inledning.

Landsbygdspartiet bondeförbundet vill på kristen och fosterländsk grundval arbeta för vårt svenska samhälles välfärd och förkovran. Frihetens och rättvisans principer äro vägledande för partiets strävanden. Varje medborgare skall tillförsäkras likvärdiga möjligheter att utveckla sina anlag, frihet att välja yrke, trygghet i tillvaron och det välstånd, som den ekonomiska och sociala utvecklingen gör möjligt. Respekt för människovärdet måste vara vägledande för statens förhållande till medborgarna. Frihet under ansvar skall vara rättesnöret för medborgarnas livsföring. Tanke- och yttrandefriheten utgör grundförutsättningen för ett demokratiskt samhällsskick. Alla medborgare skola tillerkännas likvärdiga rättigheter och åläggas likvärdiga skyldigheter i samhället.

Samhällets ekonomiska struktur skall bygga på grundvalen av enskild äganderätt och fritt initiativ. Samarbete mellan näringslivet och det allmänna är nödvändigt för att möjliggöra att samhällets produktiva krafter utnyttjas på bästa sätt. Statlig, kooperativ och privat företagsamhet bör äga rätt att tävla på likvärdiga villkor. De olika näringsgrenarna böra äga rätt till likvärdigt utbyte av fullvärdiga arbetsinsatser.

Landsbygdsbefolkningens ekonomiska, sociala och kulturella behov måste tillgodoses på ett rättvist sätt, som skapar jämbördighet mellan landsbygd och tätortsbebyggelse. Jordbruksbefolkningen måste erhålla en sådan ekonomisk och social ställning att jordbruket alltjämt kan upprätthålla sin ställning som landets modernäring. Bevarandet och stärkandet av den jordbrukande befolkningen utgör en grundval för landets yttre och inre frihet.

Genom industrialiseringen har en stark anhopning av befolkningen skett till städer och tätorter. Landsbygdspartiet Bondeförbundet har strävat efter att åstadkomma balans mellan bebyggelsestyperna och därmed bidra till att skapa ett samhälle med större stabilitet, i vilket utkomstmöjligheterna jämnare fördelas över hela landet. Partiet vill för framtiden fortsätta dessa strävanden genom att verka för en differentiering av landsbygdens näringsliv, särskilt genom att uppmuntra förläggningen av mindre och medelstora företag till landsbygden. Äganderätt och ekonomiskt medinflytande bör spridas på flera händer. Maktkoncentrationen inom statsledningen och den offentliga förvaltningen vill Landsbygdspartiet bondeförbundet motverka genom att stärka den kommunala självstyrelsen och tillerkänna lokala organ vidgade befogenheter. Målet för Landsbygdspartiet bondeförbundets strävanden är ett samhälle, som ger medborgarna största möjliga mått av frihet, trivsel och trygghet.

I. Samhällsordning och styrelseskick.

Den folkliga självstyrelsen och den medborgerliga friheten utgöra omistliga värden, som oförminskade måste bevaras åt framtiden. Detta frihetsarv måste kraftigt värnas, tro och heder hävdas som grundpelare för svensk rättsvård liksom rättvisans och rättfärdighetens principer i allmänna angelägenheter. Grundsatsen om allas likhet inför lagen skall obetingat gälla. I lagstiftning, rättsskipning och förvaltning bör lekmannainflytandet bevaras och stärkas.

Riksdagens kontroll över administrationen och statsmedlens användning måste kraftigt hävdas. Den tilltagande byråkratiseringen inom det offentliga livet bör motarbetas. Den statliga förvaltningen förenklas och effektiviseras, så att utgifterna för densamma kunna begränsas. ökad uppmärksamhet ägnas åt förvaltningens smidiga och snabba anpassning till ändrade uppgifter.

Den kommunala självstyrelsen, som utgör kärnan i vårt demokratiska samhällsskick, måste bevaras och utbyggas. Tendenser mot ökat statligt inflytande på den kommunala förvaltningens olika områden

motarbetas. En överflyttning av beslutanderätten till landsting och kommuner bör ingå som ett betydelsefullt led i dessa strävanden. En genomgripande decentralisering framstår som nödvändig för att hindra en för den folkliga självstyrelsen ödesdiger maktkoncentration. Valsystemet ändras så, att hänsyn tages, icke endast till folkmängden utan även till befolkningstätheten, så att landsortskretsarna kunna behålla en tillfredsställande representation. Möjlighet till personval inom det proportionella valsystemets ram bör beredas. I det moderna samhället fylla organisationerna en nödvändig funktion såväl genom att tillvarataga olika gruppers intressen som genom att frivilligt åtaga sig uppgifter, som annars skulle ha ålegat den offentliga förvaltningen. Organisationerna skola äga frihet att inom ramen för vår demokratiska samhällsordning utan obehörig statlig inblandning fullfölja sina uppgifter.

II. Utrikes- och försvarspolitik.

Utrikespolitiken måste syfta till att trygga vårt lands självständighet och oberoende och att främja en fredlig sammanlevnad mellan folken och staterna på rättens och den nationella frihetens grundval. Vår utrikespolitik bör alltfört följa en i förhållande till stormaktsallianser neutral linje.

Vårt land bör taga del i försöken att närma folken till varandra genom ekonomisk, social och kulturell samverkan. Det nordiska samarbetet bygges ut i syfte att stärka samhörigheten mellan de nordiska länderna.

Försvaret anpassas inom ramen för våra ekonomiska resurser efter landets utrikes- och försvarspolitiska läge. Detta kräver att försvaret organiseras och utrustas med särskild hänsyn till att vårt land är folkfattigt och vidsträckt.

Försvaret skall ständigt effektiviseras och anpassas efter de nya uppgifter för detsamma som påkallas av utvecklingen. Folkets hela värnkraft skall kunna uttagas. Ett framgångsrikt och uthålligt försvar förutsätter ett väl utvecklat näringsliv, som kan förse landet med livsmedel och andra viktiga varor även vid avspärming eller under krig.

Effektivitet och sparsamhet inom försvarsmaktens organisation och en förtroendefull anda i förhållandet mellan befäl och manskap, dock utan avkall på hög stridsdisciplin, utgöra väsentliga förutsättningar för folkets förtroende för försvaret och redobogenhet att offra medel till dess vidmakthållande.

III. Ekonomiska grundsatser.

Den ekonomiska politikens uppgift är att skapa förutsättningar för ökat välstånd och höjd levnadsstandard. Lösandet av denna uppgift kräver att landets naturtillgångar effektivt utnyttjas och att arbete och utkomst beredes åt alla. Näringslivet bör i princip bygga på privat företagsamhet. Ett samarbete mellan näringslivet och det allmänna är dock nödvändigt, eftersom den ekonomiska politiken är en helhet, vars olika grenar följdriktigt måste samordnas i syfte att öka produktionen som grundval för höjande av levnadsstandarden och beredande av social trygghet. Likvärdighet måste skapas mellan de olika näringsgrenarna, så att dess utövare kunna erhålla likvärdigt utbyte av en fullvärdig insats. En väsentlig uppgift för den ekonomiska politiken är att åstadkomma en jämnare fördelning av näringsliv och befolkning mellan de större städerna och landsbygden, en avvägning mellan företagstyperna till förmån för medelstora och mindre enheter, i den mån ekonomiska och tekniska förutsättningar härför föreligga, samt mellan olika arbetsuppgifters sociala värdering i syfte att stärka kroppsarbetets ställning och därmed trygga produktionen av livsmedel och råvaror.

Landsbygdspartiet bondeförbundet vill som riktlinje för den ekonomiska politiken förorda följande grundsatser.

1. Privat äganderätt och enskilt initiativ utgöra grundvalarna för det ekonomiska framåtskridandet.
2. Ekonomiskt inflytande och ägande på flera händer främjas och maktkoncentration inom näringslivet motarbetas.
3. Företagsamheten skall äga möjlighet att utan statliga ingripanden fritt utveckla sig inom de gränser, som i hela samhällets intresse måste sättas.
4. I den mån den fria konkurrensen icke undanröjer väsentliga missförhållanden inom näringslivet eller därest privata och kooperativa företag icke kunna lösa betydelsefulla ekonomiska uppgifter på ett socialt tillfredsställande sätt kan partiet godtaga statlig eller kommunal företagsamhet.
5. En med privat företagsamhet konkurrerande samhällelig företagsamhet får icke gynnas genom

statliga åtgöranden utan måste tävla på lika villkor med det fria näringslivet.

6. Staten och näringslivet bör samarbeta för att uppnå bästa möjliga försörjning, förebygga kriser och arbetslöshet samt hejda landsbygdsbefolkningens uttunning och storstädernas onormala tillväxt.

7. Ett allsidigt och produktionskraftigt jordbruk måste O upprätthållas som grundval för en stabil samhällsekonomi och social trygghet.

8. Skadligt storfinansiellt inflytande över produktionen bör brytas och jobberi med svenska värden förhindras. Effektiv kontroll över monopol, truster, karteller och banker upprätthålles, så att deras ekonomiska makt icke missbrukas utan användes till hela folkets bästa.

IV. Näringspolitiken.

Näringspolitikens uppgift är att bevara och ytterligare utveckla det ekonomiska välstånd, som uppnåtts genom samfälliga ansträngningar inom näringslivets olika grenar. Näringslivets egna strävanden i detta syfte måste verksamt stödjas av det allmänna. Positivt intresse ägnas åt de faktorer, som påverka utvecklingen i riktning mot decentralisering och lokal differentiering av näringslivet.

Ett livligt varuutbyte med andra länder bidrager verksamt till att öka det inhemska näringslivets produktionsförmåga och till att förbättra levnadsstandarden. Handeln mellan de europeiska länderna och i första hand mellan de nordiska länderna bör utvecklas. Den svenska hemmamarknadsproduktionens berättigade intressen måste dock tillgodoses.

Skattepolitiken bör utformas så, att den främjar arbetsvilja, produktion och sparande. Avvägningen av skatterna måste ske med hänsyn till medborgarnas ekonomiska bärkraft. Indirekt beskattning bör icke tillämpas ifråga om oundärliga konsumtionsvaror. Effektiv skatteutjämning mellan kommunerna måste genomföras. Statliga bidrag till kommunerna böra i detta syfte fastställas att utgå med hänsyn till skatteunderlaget i dessa.

En aktiv konjunkturpolitik måste föras i syfte att förebygga ekonomiska kriser och begränsa arbetslöshetens verkningar. I tider av överkonjunktur bör en alltför stark eller ensidig expansion inom näringslivet dämpas. Ett produktionskraftigt jordbruk motverkar ekonomiska och sociala kriser och bidrar till att utjämna konjunkturväxlingarna. Det utgör vidare en garanti för försörjningen under krigstider.

En aktiv lokaliseringspolitik främjas, varvid nyetablering av såväl industriföretag som andra företag bör ske med hänsyn även till nödvändigheten av att hejda avfolkningen på landsbygden och storstädernas tillväxt.

Finanspolitiken bör inriktas på att söka utjämna konjunkturväxlingarna. De penningpolitiska åtgärderna måste syfta till att bibehålla ett fast penningvärde och en stabil prisnivå som grundval för en bestående höjning av välståndet.

V. Jordbruk och skogsbruk.

Trädgårdsodling.

Jordbruket är landets modernäring och utgör grundvalen för stabil samhällsekonomi och social trygghet: Målet för jordbrukspolitiken måste vara att trygga vårt folks livsmedelsförsörjning och bereda vårt jordbruk full lönsamhet.

Både tryggandet av vår livsmedelsförsörjning och upprätthållandet av balans i utrikeshandeln kräver ett produktionskraftigt jordbruk.

Småbruket är nödvändigt för landets försörjning med livsmedel och måste bevaras och stärkas. Då arbets- och övriga produktionskostnader äro större vid mindre jordbruk, bör småbruket stödjas genom pristillägg som kompensation för dessa högre kostnader. Småbruket bör i syfte att uppnå erforderlig god lönsamhet inriktas på mera arbetskrävande produktionsgrenar, såsom frukt- och grönsaksodling och äggproduktion.

Den lapska befolkningens strävanden att ernå fullgod O utkomst bör stödjas. Särskilt betydelsefullt är, att lapparnas urgamla rätt till renbetesmarker hävdas och att bättre och mera ordnad avsättning för deras slaktrenar och andra produkter åstadkommes.

De ekonomiska förhållandena vid bondejordbruket inom o olika delar av landet skola vara normgivande för jordbrukspolitiken. Jordbruksbefolkningen - företagare såväl som anställda - måste uppnå

likställighet med andra folkgrupper.

Jordpolitiken bör ta sikte på att fortlöpande förbättra fastighetsbeståndet, bevara jorden i den jordbrukande befolkningens ägo och underlätta möjligheterna för ungdom, anställda och arrendatorer att bli självägande företagare. Spekulation med jord och skog, bekämpas. Komplettering av ofullständiga jordbruk med jord och skog underlättas. I detta syfte måste förenklat förfarande vid försäljning av skog och jord i allmän ägo utformas och förvärv av jord och skog från bolag, godscomplex och skogsspekulanter effektivt främjas.

Det är ett samhällsintresse att bevara och stärka det självständiga jordbruket.

Skogens samhörighet med jordbruket har av ålder varit kännetecknande för svensk lanthushållning.

Skogsbruket och jordbruket komplettera varandra i större delen av vårt land. Den växelvisa sysselsättningen i jord- och skogsbruket av C folk och dragare förbättrar lönsamheten. För att motverka avfolkningen av glesbygderna och säkerställa tillgången av arbetskraft för skogsbruket är det viktigt att tillföra skogfattiga jordbruk i skogsbygderna stödskog.

Det är en betydelsefull angelägenhet att väl vårda skogen och sätta skogsmarken i högsta kultur. Genom en målmedveten och intensiv skogsvård kan våra skogsmarkens produktionsförmåga i hög grad förbättras till fördel för vår samhällsekonomi och för strävandena att bereda en jämn sysselsättning åt befolkningen i skogsbygderna. Detta förutsätter att det allmänna lämnar tillräckliga anslag till skogs vården liksom till skogsforskningen.

Trädgårdsodlingens betydelse för folkhushållet ökar genom den alltmer stegrade konsumtionen av frukt och grönsaker. Trädgårdsodlarna böra för sitt arbete beredas en utkomst, likvärdig med andra folkgruppers. Trädgårdsodlingen bör skyddas mot pristryckande import under tider med riklig tillgång på inhemska produkter.

VI. Fiske.

Fiskerinäringens utvecklande och stärkande är ett betydelsefullt led i strävandena att trygga landets försörjning med livsmedel och främja ett mångsidigt yrkesliv på landsbygden. Medel för denna politik är statliga investeringar i fiskehamnar, forsknings- och försöksverksamhet såväl med avseende på fångstmetoder och fiskodling som ifråga om distributions- och marknadsproblem, varvid måste beaktas fiskerinäringens svårigheter att skapa eget kapital och dess av geografiska skäl betingade svårigheter att uppnå önskvärd fasthet i de egna organisationerna. Av stor vikt är att den lägre yrkesutbildningen på fiskets område utbygges till i nivå med motsvarande förhållanden inom andra näringsgrenar.

Prisreglerande åtgärder på fiskets område måste ha, till syfte att trygga fullvärdig inkomststandard för dess utövare.

Vid vattenregleringarna måste beaktas de betydande naturtillgångar som fiskrika älvar och insjöar representera.

VII. Industri och hantverk.

Det bör vara en viktig uppgift för statsmakterna att uppmuntra och stödja utvecklingen av en efter vårt lands resurser naturligt anpassad industriell företagsamhet. Mindre industriföretag ha väl hävdats i konkurrensen med storindustrin. Medelstora och mindre industrier bör förläggas till landsbygden och mindre samhällen i den utsträckning förutsättningar härför finnas i skilda trakter. Det är av väsentlig betydelse, att hantverket på landsbygden vidmakthållet och utvecklas. Genom stöd åt företagsamhet av här avsedd art bör utvecklingen av ett mera differentierat näringsliv på landsbygden främjas. Detta är enligt partiets mening nödvändigt för att få till stånd en jämnare fördelning av näringsliv och befolkning mellan de stora städerna och landsbygden. Även ur försvarssynpunkt är en spridning av företagen önskvärd.

De mindre företagen äro även ur psykologisk synpunkt värdefulla, då de erbjuda bättre betingelser för arbetsglädje och trivsel än storföretagen.

Råvaruförsörjningen för industrien och hantverket måste ordnas så, att storföretagen icke gynnas på de mindre företagens bekostnad. Likaså böra de mindre företagens speciella avsättningsproblem beaktas.

VIII. *Handel och samfärdsel.*

Goda kommunikationer utgöra en nödvändig förutsättning för ett väl utvecklat näringsliv och för att handeln skall kunna fullgöra sin viktiga funktion inom samhällslivet.() Samhället måste dra försorg om att vägnät, järnvägar, hamnar och flygplatser motsvara de berättigade krav näringslivet kan ställa på desamma. Viktigt är att vägväsendet upprustas och att därvid bygdevägnätet förbättras och utökas. Det får icke förekomma, att bygder läggas öde på grund av brist på vägförbindelser. Staten bör verksamt stödja anläggning och underhåll av vägar, som leda fram till i socialt avseende önskvärd bebyggelse. Utjämnning av avståndskostnaderna bör ingå som ett betydelsefullt led i den ekonomiska politiken. Motorismen och den elektriska energien ha möjliggjort en lönsam utspridning av industri och hantverk till landsbygden. Det framstår som angeläget att fortsätta utbyggandet av våra vattenfall och förbilliga distributionen av elektrisk energi till landsbygden och mindre samhällen. Motorismens utveckling får icke hejdas genom en beskattning, som försvårar dess konkurrenskraft. Post och telefon måste bli tillgängliga även för de glesare befolkade bygderna genom solidarisk utjämnning av kostnaderna mellan alla bebyggelseområden. Teknikens landvinningar får icke förbehållas de tätbefolkade områdena.

IX. *Socialvård och arbetsmarknad.*

Socialpolitikens uppgift är att skapa sådana levnadsförhållanden, att människorna kunna göra en fullvärdig insats i arbets- och samhällslivet. Förbättrande av folkhälsan och beredande av social trygghet framstår som det väsentliga för socialpolitiken. En effektiv socialpolitik förutsätter, att arbete och utkomst beredas åt alla. De socialpolitiska åtgärderna måste stå i god överensstämmelse med näringslivets ekonomiska bärkraft, så att de icke bidra till penningvärdets försämring. Alla socialpolitiska åtgärder böra utformas så, att den enskildes personliga ansvar och vilja att genom egna ansträngningar trygga sin existens stärkes. En hög och jämn sysselsättning är motiverad ur näringspolitiska synpunkter men är också nödvändig ur individens egen synpunkt. Arbetslöshet ger upphov till ekonomiska svårigheter och psykiska påfrestningar. De anställda måste beredas trygghet vid inkomstbortfall genom sjukdom, arbetslöshet och ålderdom. Jordbrukare och andra småföretagare böra tillförsäkras samma förmåner, däri inbegripet en tillfredsställande pension. Möjlighet till semesterledighet bör beredas alla förvärvsarbetande på likvärdiga grunder. Arbetskraftens anpassning och omskolning utgöra nödvändiga förutsättningar för att näringslivet skall kunna anpassa sig efter ständigt skiftande förhållanden. Statliga och kommunala organ böra liksom industriella företag skapa en betryggande sysselsättningsreserv för produktiva arbeten. De socialpolitiska åtgärderna böra inriktas på att ge hjälp till självhjälp åt alla, som oförskyllt råkat i nöd. En brett lagd socialförsäkring bör vara en av hörnstenarna i det sociala omdaningsarbetet. Den skall skänka trygghet åt var och en som varaktigt eller för längre eller kortare tid blivit urständssatt att försörja sig själv eller slem, mot vilka han har försörjningsplikt. Bostadsstödet bör i främsta rummet inriktas på egnahemsbyggelse för barnfamiljerna. Viktigt är att bostadsbeståndet förbättras samt att landsbygdens bostäder upprustas med stöd av bostadspolitiska åtgärder. Byråkratisering av bostadspolitiken liksom av socialpolitiken överhuvudtaget måste undvikas. Enkelhet och effektivitet bör eftersträvas i den sociala verksamheten. Det är av vikt att socialpolitiska åtgärder på skilda områden effektivt samordnas i den mån detta är möjligt. Det är ett rättvisekrav att sociala åtgärder utformas och tillämpas så, att de komma alla till del i likvärdig omfattning, oavsett yrke och bostadsort. Ett energiskt arbete måste bedrivas för att höja folkhälsan, i främsta rummet genom förebyggande hälsovård. Förhärjande folksjukdomar böra effektivt bekämpas. Alkoholens fördärliga verkningar bör motverkas genom effektiv upplysning och nykterhetsfrämjande lagstiftning. Målet är allmän folknykterhet.

X. *Hem och familj.*

Hemmet och familjen utgöra samhällets grundvalar. Samhället måste vinnlägga sig om att skapa förutsättningar för goda hem- och familjeförhållanden. Familjebildning och bosättning underlättas och

ökade möjligheter beredas de unga att vid någorlunda tidig ålder bilda eget hem. Egnahemsbebyggelsen bör främjas genom statliga och kommunala initiativ.

De sedligt och moraliskt nedbrytande krafter, som verka ~ upplösande på familjebanden, måste bekämpas. Ansvaret för barnens vård och fostran måste alltid vila på familjen själv. Sociala åtgärder och beskattning bör utformas med hänsyn till barnfamiljernas bästa.

Husmoderns centrala ställning i familjen och hennes stora ansvar för skapandet av god hemmiljö kräver, att ökad uppmärksamhet måste ägnas åt utbildningen för husmodersyrket samt åt åtgärder, som underlätta hemarbetet. Husmödrar bör beredas möjlighet att erhålla semesterledighet av minst samma längd som den lagstadgade semestern för löntagare.

XI. *Undervisning och utbildning.*

Den kristna livsåskådningen skall vara grundläggande för folkundervisningen. All undervisning måste syfta till att meddela de unga kunskaper och dana deras karaktärer. Skolans personlighetsdane uppgift bör träda i förgrunden. Skolan måste värna de moraliska värden, som äro grundläggande för all mänsklig samlevnad, mot nedrivande krafter. Målet för skolans fostrande arbete skall vara att söka dana människor, som kunna tänka och handla fritt och självständigt under känsla av moraliskt ansvar. För framgång i detta arbete kräves samverkan i fria former mellan hem, skola och kyrka.

Den beslutade skolreformen måste genomföras så, att undervisningen i landsbygds skolor bringas till likvärdighet med den som meddelas i tätorternas skolor. Undervisning i slöjd och utbildning i husligt arbete införes i alla folkskolor.

Lika möjligheter till praktisk och teoretisk utbildning måste beredas all ungdom. I syfte att höja yrkesskickligheten bör yrkesutbildningen uppmuntras genom statligt stöd. Yrkesskolor upprättas och anpassas efter näringslivets behov och utveckling. Då ett rätt val av yrke är av lika stor betydelse för individen som för samhället bör yrkesvägledning lämnas ungdomen i samråd mellan hem och skola. Studiebegåvad ungdom bör beredas samma möjligheter till högre teoretisk utbildning. Fallenhet och begåvning bör vara bestämmande för högre studier, icke bostadsort eller föräldrarnas ekonomi.

Undervisningen vid offentliga läroanstalter göres kostnadsfri och läroböckerna förbilligas.

Folkhögskolan bör i enlighet med sin ursprungliga ide skänka ungdomen medborgarutbildning och personlighetsdane. Dess betydelsefulla arbete i folkbildningens tjänst bör kraftigt stödjas.

Det fria folkbildningsarbetet bör stödjas i sina strävanden att höja vårt folks kulturella nivå.

Folkbildningsorganisationernas behov av samlingslokaler bör tillgodoses under medverkan av stat och kommun. Biblioteksverksamheten bör utvidgas för att bättre fylla sin uppgift i folkbildningens tjänst.

Radion bör i sin verksamhet utan likriktning icke blott spegla utan även aktivt främja arbetslivet, kulturlivet och det religiösa livet sådant det framträder i skilda delar av vårt land.

De materiella och kulturella framsteg som vårt land kan uppvisa ha möjliggjorts genom ett intensivt forskningsarbete. Vetenskap och forskning bör fördenskull lämnas verksamt stöd. Vetenskapliga och kulturella institutioner bör erhålla tillräckliga anslag, så att de väl kunna fylla sina uppgifter.

Den lokala självstyrelsen på skolans och den fria folkbildningens område upprätthålles.